

Nederland in Europa – een visie*

Schriftelijke bijdrage van de PvdA afdeling Brussel/België voor de Werkgroep Europa

1. Inleiding

De uitslag van het referendum over het Grondwettelijk Verdrag, en een gedetailleerde analyse van mogelijke oorzaken van die uitslag, geven aan dat het hoog tijd is om grondig na te denken over de toekomst van Nederland in Europa, en over de politiek en communicatie die de PvdA in dit kader nastreeft.

Deze schriftelijke bijdrage van de afdeling Brussel/België voor de werkgroep Europa van de PvdA poogt een bijdrage aan de discussie te leveren op basis van vijf problemen, die als volgt geformuleerd zijn:

1. De tijdgeest, niet alleen in Nederland maar ook in Europa, is een beperkende factor voor (het ervaren van) welvaart en welzijn. In hoeverre stuurt dit negatieve *Volksempfinden* de actuele politiek ten aanzien van de EU en verhindert het een gebalanceerde kijk op de gedeelde en nationale belangen?
2. Is er een daadwerkelijk alternatief voor Europese integratie in de wereld van vandaag en morgen? Of kan alleen de *vorm* van die samenwerking onderwerp van discussie zijn? Is die discussie in feite achterhaald omdat de wet van de kleinste gemene deler voor een groot deel toekomstige samenwerking zal bepalen? Met andere woorden, zullen de Lidstaat die minder ver willen gaan met verdere integratie en/of samenwerking relatief een grote invloed hebben op de toekomst?
3. Een modernisering van de regelgeving en samenwerking in Europa is noodzaak. Europa moet de uitdagingen van deze tijd aangaan en daarvoor de middelen hebben. Om welke uitdagingen gaat het hierbij, naast technologische veranderingen, globalisering, en veiligheidsvraagstukken, die zonder verdere integratie niet effectief kunnen worden aangepakt?
4. De Grondwet is geen optie. Echter, komt tijd komt raad. Welke verdere stappen naar integratie en samenwerking kunnen worden genomen op basis van het Verdrag van Nice, en welke aanpassingen zijn op termijn wenselijk? Populaire steun is een *conditio sine qua non* voor Europese integratie. Eventuele aanpassingen van Verdragen moeten met de grootst mogelijke zorgvuldigheid op termijn bezien worden.
5. Visie en communicatie zijn van groot belang daar ze mede de tijdgeest bepalen en een gebalanceerde kijk van de burger op Europa bewerkstelligen. Beide zijn derhalve noodzakelijk ter verkrijging van een brede steun voor de Europese integratie en samenwerking. Deze zijn op hun beurt een *conditio sine qua non* is voor een actieve rol van Nederland in de toekomst van Europa, welke van groot

nationaal belang is. Zijn er concrete voorstellen hoe deze visie en communicatie eruit moet zien?

2. De tijdgeest

De afwijzing van het Grondwettelijk Verdrag is niet alleen terug te voeren op ongenoegens over de inhoud ervan of het eventuele disfunctioneren van de Unie. Er is ook zoiets als de tijdgeest. De tijdgeest wordt door een aantal factoren bepaald. .

In de eerste plaats hebben externe factoren een belangrijke invloed: “9-11”, economische groei bij onze handelspartners, globalisering (China, India), de effecten van de uitbreiding van de Unie (bv. een toenemend aantal mensen uit de nieuwe lidstaten), allerhande gevoelde dreigingen, positieve ontwikkelingen en evenementen (Olympische Spelen, wereldkampioenschap voetbal), enz. Maar vooral als we de tijdgeest over een langere periode bezien dan blijkt de invloed van de regering, door goed doordacht beleid en door de *tonaliteit en body language* van de communicatie, een zeer belangrijke factor te zijn.

De tijdgeest zit tegen. Daarvoor zijn vele oorzaken aan te wijzen. De huidige regering draagt niet bij aan het *bijstellen* van de tijdgeest, terwijl een dergelijke bijstelling wel zeer belangrijk is. Het algemeen gebrek aan vertrouwen in de regering draagt in dit licht niet bij aan de capaciteit van de regering om de tijdgeest bij te stellen. De algemene perceptie van de burger op de wereld, positief of negatief, heeft een bijzonder grote invloed op economische groei alsook op het algemene gevoel van welzijn. Hoop voor de toekomst is een machtig instrument. De tijdgeest geeft aan hoe het met die hoop gesteld is.

Het huidige kabinet en de vorige (Balkende 1) hebben de tijdgeest mede gestuurd en de aversie tegen Brussel gestimuleerd. Enerzijds door de enorme bezuinigingen die ze hebben doorgevoerd, onder de noemer van “*het moet van Brussel*” (de begrotingstekort in toom houden). Anderzijds hebben ze een koopmansmentaliteit getoond door steeds maar te hameren op het feit dat Nederland op dit moment meer betaald dan het ontvangt, waarbij een meer gebalanceerde en strategische kijk op het geheel ver naar de achtergrond werd verdreven.

In Europa heeft de negatieve toonzetting van de tijdgeest een mooi doelwit. Overal wijst de burger het “*vreemde*” af. Brussel is ver weg, men voelt geen “*ownership*” van/betrokkenheid bij de Europese integratie, integendeel, men voelt bedreigingen (globalisatie, uitbreiding, veranderingen in het algemeen), ziet schimmige internationale compromissen en heeft het gevoel dat de Nederlandse overheid en de individuele burgers steeds minder controle hebben op hun leefomgeving en toekomst. Men is bang dat deze controle nog verder af zal gaan nemen. Dat de meeste burgers (en politici) geen duidelijk doel of einddoelstelling voor de samenwerking en integratie voor ogen staat helpt hierbij niet. Het draagt eerder bij aan een gevoel van onzekerheid en een door velen gedragen gevoel dat integratie gestopt moet worden.

Controle is belangrijk in tijden van tegenslag en in tijden die als minder voorspoedig worden gevoeld. Werkelijke controle of invloed telt in dit kader minder dan de *perceptie* van controle en invloed. Mensen zijn van nature conservatief wanneer ze worden geconfronteerd met bedreigingen, veranderingen en onzekerheid; dat geldt ook voor PvdA stemmers. Europa liep in die context te ver op de burger vooruit.

De tijdgeest moet daarom juist niet onze visie en houding bepalen. De politiek dient het beleid vorm te geven vanuit het inzicht en niet vanuit het opportunisme. De visie van de politiek moet het algemeen belang voorop stellen, ook als deze niet populair is.

3. De reden van Europese samenwerking

De uitdagingen voor de toekomst zijn talrijk. De werkloosheid in de Unie is onaanvaardbaar hoog (meer dan 25 miljoen mensen; ruim 9%!). Technologische ontwikkeling en globalisatie gaan hand in hand, laten geen nationale economie onberoerd en vragen aanpassingsvermogen. Onderwijs, training en permanent leren zijn absoluut noodzakelijk in een grondig veranderende maatschappij waar niet alleen de bevolking ouder wordt (in 2050 staan er tegenover elke niet actieve persoon 2 werkenden, nu zijn dat er nog 4), maar ook multiculturele invloeden het straatbeeld veranderen. Tegen de achtergrond van dergelijke veranderingen spelen vraagstukken van milieu, vluchtelingen, integratie alsook internationale criminaliteit, internationaal terrorisme en internationaal militair ingrijpen een steeds belangrijkere rol, ook in de zorgen van alle dag.

Deze onderwerpen zijn nauw verbonden en kunnen niet los van elkaar gezien worden. Ze zijn internationaal van aard en kunnen daarom alleen effectief in een internationaal kader geïnterpreteerd en beschouwd worden. Geen enkel land kan solistisch een effectief beleid voeren dat ook daadwerkelijk oplossingen dichterbij brengt.

Een land dat (min of meer) alleen staat in Europa, dat geen lid is van de Unie, kan niet de illusie hebben dat het zelf (mee)besluit over vraagstukken die een wereld-omvattende omvang hebben. Deze landen worden op vele vlakken voor voldongen feiten geplaatst, dat wil zeggen de besluiten van de Europese Unie, die in de praktijk evenzeer op hen van toepassing blijken te zijn. Zonder de Unie zou de positieve sturing die Europa kan bijdragen in de wereld veel beperkter zijn. Zonder de Unie zouden vooral ook kleine landen een veel beperktere invloed hebben op de internationale politiek. Al deze overwegingen geven naast de historische redenen van vrede en welvaart een nieuwe dimensie en een aanvullende *raison d'être* van Europese integratie.

De Europese Unie heeft de potentie om effectief op te treden op vlakken die van cruciaal belang zijn voor onze toekomst. De Unie oefent vandaag de dag al een belangrijke invloed uit op globale vraagstukken zoals milieu, handel, ontwikkeling, oorlog en vrede. De nadruk op uitdagingen en mogelijkheden, in plaats van bedreigingen, problemen en moeilijkheden, moet hand in hand gaan met een nieuwe visie -met een krachtige en positieve communicatie. Op basis van een duidelijke visie en een aantal kernprincipes kan een krachtige en frisse communicatie over Europa het verschil maken, zoals Tony Blair vaak laat zien. Dat is ook de enige weg vooruit om steun te winnen voor een project

dat niet perfect is, maar dat wel perspectief biedt in een veranderende wereld. De aard van de uitdagingen vraagt om meer en sterkere Europese samenwerking: politieke moed is daarom vereist. De PvdA moet de politieke conjunctuur overstijgen.

4. Bepalende factoren voor de samenwerking in de toekomst

De Nederlandse regering lijkt achter de feiten aan te lopen en slaagt er niet in om veranderingen te associëren met het gevoel van verbetering naar de toekomst. De perceptie die de burger van de politiek heeft is dat ze weinig of niets verandert. In een (politieke) wereld waarin het lijkt dat beleid aan het verlopen is tot een soort incidentenpolitiek, waarin de media en opiniepeilingen de kleur van de dag bepalen waardoor onbehagen groeit en aangewakkerd wordt door veranderingen en onzekerheid, is het belangrijker dan ooit om simpele en degelijke fundamenten te hebben waaraan samenwerking getoetst kan worden en waarop beleid gebaseerd kan worden.

Een startpunt voor de PvdA is in dit kader het Beginselprogramma, aangenomen tijdens het partijcongres in Delft. Maar een aantal verdere elementen moeten in deze specifieke context aan bod komen.

Het algehele kader van samenwerking moet in het lange termijn belang van Nederland en van de Unie in zijn geheel zijn. De mate van algehele integratie van (Nederland in) het Europese continent betekent dat het belang van Nederland niet los kan worden gezien van het belang van de Unie. Strategisch gezien moet gerealiseerd worden dat met een kijk op de toekomst het belang van Nederland het belang van Europa is, en vice versa. Ontwikkelingen in andere Lidstaten hebben een vaak directe en grote invloed op de ontwikkelingen in Nederland, en omgekeerd. Als Duitsland *ziek* is, dan is Nederland *verkouden*. Deze realiteit betekent dat op geen enkel vlak Europese integratie, samenwerking of regelgeving uitgesloten moet of kan worden.

De uitbreidingen hebben echter de natuur van de Unie veranderd. Terwijl voor de verschillende “technische” onderhandelingen Lidstaten zich in meer of mindere mate flexibel opstellen om een compromis te bereiken, is dit is niet het geval voor “high politics”, zoals de organisatie, toekomstige prioriteiten van de Unie en financiën. Waar in de jaren 50-60 bij de Europese pioniers sprake was van een Europese droom die met tijd en vertrouwen tot een politieke unie zou moeten leiden, wordt de Unie van 25 of 27 leden die van de kleinste gemene deler. Voor belangrijke beslissingen (Verdragen, Financiële Perspectieven, bepaalde andere voorstellen) speelt in de praktijk de perceptie van het directe nationale belang (vaak korte termijn, politiek, of anderszins specifiek van aard) boven het gemeenschappelijke belang.

De positie van de Lidstaat die het minst ver wil gaan zal over het algemeen bij besluiten van deze aard relatief veel gewicht in de schaal leggen bij het bereiken van een compromis. Een Lidstaat, alsook politici in het algemeen, doen er daarom verstandig aan om nauwkeurig na te gaan wat de kleinste gemene deler is, voorafgaand aan de vaststelling van een standpunt. Met name waar het de vraag omtrent de finaliteit van de Europese samenwerking betreft (zie beneden) speelt deze realiteit een belangrijke rol.

Samenwerking is niet duurzaam indien het niet een brede steun van de bevolking heeft. Steun is geen kwestie van momentopnames maar moet gezien worden in een duurzaam midden tot lange termijn kader. Communicatie is van fundamenteel belang aangezien een gebrek aan brede steun op termijn zal leiden tot disintegratie en/of minder effectieve samenwerking, welke schade zal doen aan welvaart en welzijn in Nederland en Europa. (Let wel, een goede en breed gedragen communicatie is heel wat anders dan 'spin'.)

Samenwerking moet relevant zijn voor de uitdagingen van onze tijd. De Unie moet daarvoor de nodige flexibiliteit hebben. De Unie moet aanpassingsvermogen hebben. Het is in dat kader belangrijk dat uitvoerende instanties neutraal zijn, en te allen tijde het belang van de Unie voorop stellen. Supranationale samenwerking, met een onafhankelijk en sterk leidinggevende instantie, is hiervoor een absolute voorwaarde, vooral voor de kleinere en middelgrote Lidstaten. (Lidstaten moeten dus geen "vertegenwoordigers" naar de Commissie in Brussel sturen in de vorm van commissarissen. Immers de commissie moet onafhankelijk zijn. En dus moeten er minder commissarissen zijn dan Lidstaten zodat een effectieve controle kan leiden tot werkelijke onafhankelijkheid.)

De verschillende situaties in landen, alsook de verschillende houdingen die Lidstaten aannemen met betrekking tot Europese integratie geven aan dat er behoefte is aan flexibiliteit waar het samenwerking en/of integratie betreft. Het moet daarom voor landen mogelijk zijn om verdere samenwerking en/of integratie na te streven, alsook om uitdelen van de samenwerking of integratie te stappen. Het Verdrag van Nice biedt daartoe, onder bepaalde voorwaarden, de mogelijkheid.

5. Finaliteit en een visie voor Europa

De wereld verandert. We kunnen kansen grijpen of laten liggen. Europa moet zich richten op de toekomst en mag niet geblokkeerd worden door dogma's uit het verleden. Een welvarende toekomst waarin grensoverschrijdende problemen effectief kunnen worden aangepakt vraagt om verdere Europese integratie. Die integratie is moeilijker geworden met de uitbreiding van de Unie. De Unie moet een nieuwe balans vinden. Integratie moet plaatsvinden waar het effectief is. Minder of andere samenwerking is nodig indien geen resultaten geboekt worden en bij gebrek aan steun in de bevolking.

De steun van de bevolking zou wellicht geholpen zijn, hier is enige discussie over, bij een duidelijker beeld van waar Europa naar toe gaat. Wat is de finaliteit van Europa? Echter de toekomst is onzeker; we hebben geen glazen bol. Het oproepen van doelstellingen met betrekking tot samenwerking en integratie kan daarom niet veel meer zijn dan het opstellen van een soort middenlange termijn programma dat aangeeft waar we in 15 tot 20 jaar kunnen zijn. Zo één visie kan dus een goede middenweg zijn: "EUROPA 2025!"

Brede en duurzame steun kan alleen gevonden worden als een visie voor het Europa van 2025 realistisch en op bepaalde principes en beginselen gebaseerd is. Het moet dus nauw verbonden zijn met wat, in ons internationale kader, politiek mogelijk en haalbaar is. Het kan niet los worden gezien van de politieke en praktische realiteit van het moment, en

van de nabije toekomst. Immers, (politieke) teleurstellingen en mislukkingen zorgen voor slechte communicatie, hebben een negatieve impact op de perceptie van het Europese project, en moeten *an sich* uiteraard voorkomen worden, indien mogelijk.

In dat licht, wat zijn de uitdagingen voor toekomstige samenwerking in het kader van “EUROPA 2025”? Europa moet voor een welvarende toekomst voorop lopen in de technologische ontwikkeling en de kennis economie. Dit vergt investeringen in mensen.

Veel zal worden gevraagd waar het kennis, aanpassingsvermogen en flexibiliteit betreft. Langer en beter onderwijs betaalt zich op termijn ruim terug. De veranderingen zullen veel van ons systeem van onderwijs en training eisen. De demografische ontwikkeling in Europa stelt additionele eisen terwijl (een gebrek aan) integratie van immigranten weerstanden opwekt en in die zin beperkingen kent. Meer investeren in mensen vraagt een nieuwe balans in ons beleid (inclusief het anders organiseren van bepaalde zaken) die ook substantieel bij moet dragen aan het terug dringen van werkloosheid, meer initiatief en een hogere participatiegraad van vrouwen, migranten en ouderen.

Europese integratie kan verandering brengen of stimuleren daar waar Lidstaten weinig vooruitgang brengen. Europa moet daarom staan voor investeringen die bijdragen aan een nieuwe balans. Dit betekent vanuit Europa een nadruk op Lifelong learning, beter onderwijs, meer onderzoek, meer topuniversiteiten, die leiden tot een hogere en kwalitatief betere arbeidsparticipatie zonder de sociale solidariteit uit het oog te verliezen. Daarnaast moet Europa waken over het Europese sociale model – en bijdragen aan zijn modernisatie. Een waardig leven voor iedereen, met het beste onderwijs en de beste gezondheidszorg voor een ieder.

De aard van de uitdagingen die voor ons liggen vraagt om een grotere rol voor Europa op het vlak van veiligheidsvraagstukken. Armoede, handel, terrorisme, vrede, oorlog en vluchtelingen vraagstukken zijn nauw verbonden.

De wereld kent één supermacht. De tanende legitimiteit en verlies van morele autoriteit van deze ene supermacht heeft echter een steeds grotere destabiliserende werking op de internationale betrekkingen. Europa heeft op termijn de mogelijkheden om een alternatief te bieden, om een balans te brengen. In internationaal verband heeft de EU vooral een enorme potentie als het gaat om mensenrechtenbescherming, stimuleren van eerlijke en duurzame handel en conflictpreventie en vredesopbouwende initiatieven. Het alternatief dat Europa te bieden heeft hoeft de nauwe verbondenheid met onze partners in de NAVO niet in de weg te staan. Een integratie en reorganisatie van middelen voor veiligheid, defensie en ontwikkelingshulp in Europa kan een veel hogere effectiviteit bereiken dan de optelsom van de resultaten die bereiken zijn met nationale budgetten. Dit vergt echter verre gaande concessies van Lidstaten. Op dit vlak kan flexibiliteit zich doen gelden, en een initiatief van een beperkt aantal Lidstaten kan zich over een termijn van 20 jaar ontwikkelen tot een volwaardige aanzet voor volledige integratie.

Landbouw is tot op heden een spil van Europa. Het belang van de landbouwpolitiek, met name vanuit strategisch en cultureel oogpunt, moet niet onderschat worden.

Voedselzekerheid alsook het welzijn van onze rurale gebieden zijn belangrijke zaken. Maar de balans moet worden verschoven. Landbouw kan niet meer kernpunt zijn van de discussie; onze landbouw mag niet de ontwikkeling van arme landen vertragen en landbouw mag niet een verschuiving van beleidsprioriteiten in de weg staan. Op termijn blijft landbouw echter een belangrijk onderdeel van Europees beleid. Voedselzekerheid op een continent vraagt een consistente politiek.

De geografische grenzen aan de samenwerking zijn min of meer bepaald. Europa heeft zijn zuid en oost grens bereikt (na uitbreiding met Roemenië en Bulgarije). Dit is de realiteit, in ieder geval voor de komende 20 jaar. De regel van de kleinste gemene deler, alsook de noodzaak van brede populaire steun, maken het uitermate twijfelachtig of Turkije, Oekraïne en Wit Rusland een geloofwaardig perspectief kan worden geboden op Lidmaatschap. Voor landen als Kroatië of Servië zal het al uitermate moeilijk worden om aan de voorwaarden te voldoen, en om het ratificatie proces heelhuids door te komen. Europa moet daarom werken aan een geloofwaardig alternatief voor Lidmaatschap. Een soort Associatie Lidmaatschap dat verder gaat dan de verbanden die bestaan, die rechten en plichten met zich mee brengt en waarbij armere geassocieerde landen op volledige vrije toegang tot onze markten kunnen rekenen (inclusief landbouw) en op werkelijke en significatieve solidariteit kunnen rekenen. Ook bij deze vraag is politieke moed vereist.

6. Wat te doen met de Grondwet?

De Grondwet is politiek dood, in ieder geval in Nederland. Maar de basiselementen, de onderliggende factoren en de balans tussen Lidstaten, welke tezamen richting gaven aan het compromis zijn niet wezenlijk anders. De ratio blijft hetzelfde.

Integratie en samenwerking hebben een overweldigend belang voor ons welzijn en onze welvaart. Deze realiteit confronteert ons met een dilemma. Een verdergaande integratie zal in principe kunnen worden afgewezen door de bevolking wanneer zij, terecht of onterecht doet niet terzake, de perceptie heeft dat een zo duidelijk oordeel niet op waarde geschat wordt of het gevoel heeft dat de Unie juist niet of onvoldoende bijdraagt aan welvaart en welzijn. De huidige afwijzing van het Verdrag is zeer spijtig omdat het de voorwaarden bevatte voor een slagvaardiger optreden van de EU en het de burgerrechtenconventie rechtskracht zou geven. Een tweede afwijzing in Nederland in het kader van Europese integratie zal funest zijn.

Het is in dit kader van belang om één en ander niet te overhaasten. Tijd heelt wonden en geeft ons de gelegenheid om die elementen die hebben bijgedragen aan een negatieve perceptie verder te analyseren en waar mogelijk en wenselijk aan te passen. De communicatie strategie mbt Europa is een belangrijk onderdeel.

Het is wellicht *wishful thinking* om te veronderstellen dat Europa een positief item kan worden in de communicatie strategie van Den Haag. Hoewel het in het belang van de Nederland zou zijn geven *reflexen* die door de natuur der zaken in communicatie met de pers naar voren komen vaak de schuld aan Brussel. Die houding vindt (over het algemeen) een continuatie in de pers, alsook in verkiezingstijd. Europa is grofweg een

non-item met negatieve ondertoon. Het belang van Nederland dicteert een andere houding.

Een alternatieve houding geeft ook een kans om met een positieve boodschap de PvdA te profileren ten opzichte van andere partijen. Communicatie moet niet naïef gebruikt worden maar wel altijd ten dienste staan van dat wat de juiste lijn is, in het nationale en Europese belang. Op veel vlakken zijn zaken niet zwart of wit. Echter waar het Europa betreft is nu het punt bereikt waar een duidelijkere positie, niet ambigu gepresenteerd, genomen moet worden. Het feit dat een ruime meerderheid van PvdA stemmers tegen de grondwet stemden is een boodschap om Europa beter aan de partij te presenteren: Europese integratie past prima in de sociaal-democratische ideologie.

De volgende suggestie's kunnen hierbij de PvdA tot steun zijn:

- Vooral in tijden waarin het algemene 'volksgevoel' negatief gekleurd is, wordt *leiderschap* extra belangrijk. Visionair, duidelijk en consequent leiderschap geeft een gevoel van zekerheid en vertrouwen.
- De PvdA moet de huidige negatieve atmosfeer niet ontkennen; benoem het!
- De politiek moet voorop gaan in het claimen van "ownership" ten aanzien van Europa. Europa zit niet in Brussel, is niet 'daar', maar vooral 'hier'.
- Communicatie omtrent 'Europa' verdient de permanente aandacht van zowel de regering als de politieke partijen.
- Alleen door Europese verregaande samenwerking ten aanzien van communicatie kan de negatieve visie van de burger op Europa worden gekeerd. Dit betreft niet alleen een samenwerking tussen regeringen, maar ook samenwerking tussen politieke partijen en nationale en Europese instantie.
- Begrip voor de behoefte van burger aan herkenbaarheid van beleid en berichtgeving is belangrijk. Burgers zijn vooral geïnteresseerd in de eigen nabije omgeving. Op welke wijze is de eigen nabije omgeving aangesloten op Europa?
- Maak resultaten van Europa meetbaar en zichtbaar.

* *Discussie stuk van de PvdA afdeling Brussel/België. 'Nederland in Europa – een visie' heeft inspiratie gevonden in de afdelingsvergadering van 13 juli 2005, alsook in een discussie op 23 augustus met de Werkgroep Europa van de PvdA. Aanleiding is de voorbereiding door de werkgroep Europa van een korte discussie notitie voor het PvdA congres in december 2005. Dit stuk is voorbereid door Jeroen Jutte met bijdrages en/of commentaar op tussentijdse versies van Egbert Holthuis, Koen Nomden, Judith Merkies, Dolf Plijter, Jan-Willem Blankert, Roald Docter, Simone Cuomo en Helena Berends. Het discussie stuk geeft niet noodzakelijkerwijs de mening van de PvdA afdeling Brussel/België weer.*